

NASIONALE SENIORSERTIFIKAAT-EKSAMEN
AANVULLINGSEKSAMEN – MAART 2017

AARDRYKSKUNDE: VRAESTEL 1

Tyd: 3 uur

300 punte

LEES ASSEBLIEF DIE VOLGENDE INSTRUKSIES SORGVULDIG DEUR

1. Hierdie vraestel bestaan uit 16 bladsye en 'n Kleurinsetsel van 4 bladsye (i–iv). Haal die Kleurinsetsel uit die middel van die vraestel uit. Maak asseblief seker dat jou vraestel volledig is.
  2. Lees die vrae noukeurig deur.
  3. **AL DRIE VRAE IS VERPLIGTEND.**
  4. Krediet word gegee vir:
    - Interpretasie en verduideliking; en
    - Bewys van persoonlike waarnemings waar dit van toepassing is op die vraag.
  5. Jy word aangemoedig om sketskaarte, diagramme en ander verklarende tekeninge te gebruik om jou antwoord, waar van toepassing, te ondersteun.
  6. Nommer jou antwoorde presies soos wat die vrae genommer is.
  7. Dit is in jou eie belang om leesbaar te skryf en jou werk netjies aan te bied.
  8. Op bladsy 2 is daar 'n WOORDELYS van woorde wat verduidelik wat die woorde in **vetdruk** beteken wat in die vrae gebruik word.
  9. Kandidate moet let op die puntetoekenning. Tensy dit anders aangedui word, word twee punte vir elke geldige antwoord toegeken. Dit beteken dat 'n vraag wat vier punte tel, twee feite vereis.
-

WOORDELYS

WOORD	BETEKENIS
Berei voor	Om bymekaar te sit; om iets voor te berei en iets te produseer
Beskryf	Om die hoofeienskappe van iets te gee; om 'n verklaring te gee (Let wel – 'n diagram of skets kan deel uitmaak van die beskrywing.)
Bespreek	Om deur middel van 'n argument die verskillende aspekte van 'n stelling te verduidelik of te ondersoek
Bewys	Om te bewys dat iets waar is, om te toets deur 'n argument, of te staaf met bewyse
Evalueer	Om 'n oordeel te vel of mening uit te spreek oor 'n spesifieke saak
Gee	Om te gee
Identifiseer	Om details of eienskappe van iets te gee; te noem
Illustreer	Om voorbeelde te gee of om diagramme te gebruik om 'n argument te ondersteun
Kies	Om te kies; om op die korrekte antwoord te besluit uit 'n lys van verskeie alternatiewe
Kommentaar lewer	Om jou opinie te gee oor iets of om 'n stelling rakende iets te maak; om in die algemeen oor iets te skryf
Motiveer	Om te verduidelik en redes voor te gee
Noem	Om iets te stel; te gee of te meld
Ondersoek	Om te ondersoek, om op te weeg en om die details van iets te analiseer
Pas	Om die presiese pasmaat van die ander te vind
Skryf	Maak 'n aantekening of 'n lys
Staaf	Om te bevestig, te wys of te bewys dat iets waar is
Stel voor	Om 'n idee voor te stel of aan te beveel
Tabuleer	Om idees/ data in die vorm van 'n tabel te rangskik of te organiseer
Teken	Om te wys deur middel van 'n skets/ illustrasie
Verduidelik	Om duidelik of eenvoudig te maak of om seker te maak dat die leser verstaan wat gesê word
Vergelyk/ Vergelyking	Om die ooreenkomste of verskille tussen iets uit te wys
Verklaar	Om te staaf en deur 'n kort verduideliking die redes vir iets te gee
Voltooi	Om te voltooi of om vermiste items of inligting in te sluit

AFDELING A GEOGRAFIESE KWESSIES**VRAAG 1 GEOGRAFIESE GEVALLESTUDIE: DIE GEOGRAFIE VAN DROOGTE IN SUID-AFRIKA****1.1 Landbou in Suid Afrika**

Pas die korrekte term in Kolom A by die mees korrekte verduideliking in Kolom B.
Skryf slegs die korrekte nommer en letter neer, bv. 1.1.1 – A.

Kolom A		Kolom B	
1.1.1	Kleinskaalse boer	A	Die verbouing van een gewas, soos mielies, op groot skaal.
1.1.2	Voedselonsekerheid	B	Boere wat saamwerk deur hulpbronne saam te gooi en sodoende mekaar te ondersteun; byvoorbeeld in die aankoop van saad, kunsmis en toerusting.
1.1.3	Monokultuur	C	Staan ook bekend as self-onderhoudende boerdery waar boere daarop fokus om genoeg kos te produseer om hulself en hulle families te voed.
1.1.4	Koöperatiewe boerdery	D	'n Boer wat op 'n klein stukkie grond, wat ekonomies vatbaar is, intensief en winsgewend boer.
1.1.5	Bestaansboerdery	E	Individue, huishoudings en gemeenskappe wat nie te alle tye toegang tot voedsel van goeie kwaliteit het nie.
		F	Onvoldoende voedselvoorrade om in die behoefte van die huishoudings en gemeenskappe in landelike gebiede te voorsien.
		G	Die genetiese verandering van sade, om nuwe soorte te skep wat meer weerstandig is.

(10)

Bestudeer Figuur 1 en Figuur 2 in die Kleurinsetsel (bladsye i en ii). Lees die Feitelêr hieronder.

FEITELÊR

- Suid-Afrika staar die ergste droogte sedert 1982 in die gesig met meer as 2,7-miljoen huishoudings dwarsoor die land wat watertekorte ondervind (verwys na Figuur 1, Kleurinsetsel, bladsy i).
- Die damvlakke is die laagste ooit (verwys na Figuur 1).
- Plaaslike regerings het baie hulpbronne nodig om die droogte te bestuur, wat almal – landelike en stedelike bevolkings – beïnvloed.
- Boorgate is ook besig om vinnig op te droog.
- Die aanwesigheid van 'n sterk El Niño episode in 2015/16 wek baie kommer oor die impak op voedselsekerheid.
- Kleinskaalse boere in Noordwes en die Vrystaat staar swak vooruitsigte vir die toekoms in die gesig.
- Somergewasse (sojabone, mielies, suikerriet) en veeboerderye sal moontlik die swaarste deur die droogte getref word en verbruikers sal waarskynlik in die afsienbare toekoms 'n verhoging in voedselpryse sien.
- Die produksie van mielies, wat omtrent 80% van alle graangewasse se produksie verteenwoordig, het in 2015 met omtrent 27% afgeneem as gevolg van ongunstige weersomstandighede.
- Mieliepryse in Suid-Afrika, die kontinent se grootste produsent van mielies, het amper tot rekordhoogtes gestyg as gevolg van die aanhoudende hittegolwe en swak reënval oor die belangrikste mielieproduserende gebiede.

[Inligting aangepas en vertaal vanuit 'n wye verskeidenheid koerantartikels, Junie-November, 2015]

1.2 Bestuur van opvangsgebiede en riviere; landbou

- 1.2.1 Verwys na Figuur 1 (Kleurinsetsel, bladsy i). **Noem** VIER provinsies in Suid-Afrika wat die ergste deur die droogte geraak is. (4)
- 1.2.2 **Identifiseer** TWEE waterbronne, na aanleiding van die Feitelêer, wat vir besproeiing in landbou gebruik kan word. (4)
- 1.2.3 Verwys na Figuur 1 (Kleurinsetsel bladsy i). Die 500 mm isohieetlyn word op die kaart van Suid-Afrika aangedui.
- (a) **Verduidelik** wat hierdie lyn voorstel. (2)
- (b) **Stel voor** wat die verband tussen die 500 mm isohieetlyn en die tendens ten opsigte van besproeiing in Suid-Afrika is. (2)
- 1.2.4 Verwys na Figuur 1 (Kleurinsetsel, bladsy i).
- (a) Damme is belangrik vir die boere in Suid-Afrika. In watter provinsie het damvlakke die meeste gedaal tussen Oktober 2014 en Oktober 2015? **Gee** die persentasie waarmee die vlakke gedaal het. (4)
- (b) **Stel** TWEE ander redes, behalwe lae reënval, **voor** vir die daling in damvlakke. (4)
- 1.2.5 Daar is 'n sterk verband tussen droogte en natuurlike oorsake, maar swak bestuur van die opvangsgebied en oneffektiewe watergebruik dra ook by tot droogtes. **Stel** DRIE strategieë **voor** wat mielieboere in die Vrystaat kan ontplooi om rivieropvangsgebiede beter te bestuur as 'n pro-aktiewe strategie teen toekomstige droogtes. (6)

1.3 Klimaat en weer

- 1.3.1 Verwys na Figuur 2 (Kleurinsetsel bladsy ii). **Noem** die provinsie in Suid-Afrika waar gebiede meer reën in 2015-2016 as die normale reënvalpatrone te wagte kan wees. (2)
- 1.3.2 **Identifiseer** die dominante tipe reënval wat met die provinsie wat in Vraag 1.3.1 hierbo genoem is, geassosieer word. (2)
- 1.3.3 **Teken** 'n goed-benoemde diagram om 'n dwarsdeursnit van die verskynsel te **illustreer** wat vir die reënval in die provinsie genoem (Vraag 1.3.1 en 1.3.2) verantwoordelik is. (6)
- 1.3.4 **Verduidelik** en **beskryf** hoe lyndonderstorms, wat gewoonlik gedurende die somermaande oor die binnelandse plato-gebiede van Suid-Afrika voorkom, vorm. (8)

1.4 Landelike nedersettingskwessies en voedselsekuriteit

- 1.4.1 Droogte beïnvloed bevolkings van beide landelike en stedelike gebiede. Die Feitelêer (bladsy 3) fokus spesifiek op die invloede op landelike gemeenskappe. **Identifiseer** TWEE maniere waarop droogte landelike gemeenskappe beïnvloed. (4)
- 1.4.2 Die droogte het alreeds bygedra tot landelike ontvolking in die Vrystaat- en die Noordwesprovinsies. Bespreek die impak wat die ontvolking van die platteland op die klein landelike nedersettings in hierdie provinsies sal hê. (6)
- 1.4.3 **Skryf** 'n paragraaf en **bespreek** hoe die onlangse droogte die voedselsekuriteit in suidelike Afrika beïnvloed het. Verwys na die Feitelêer en gebruik jou eie kennis. Sluit ten minste VYF relevante feite by jou bespreking in. (10)

1.5 Stedelike nedersettingskwessies

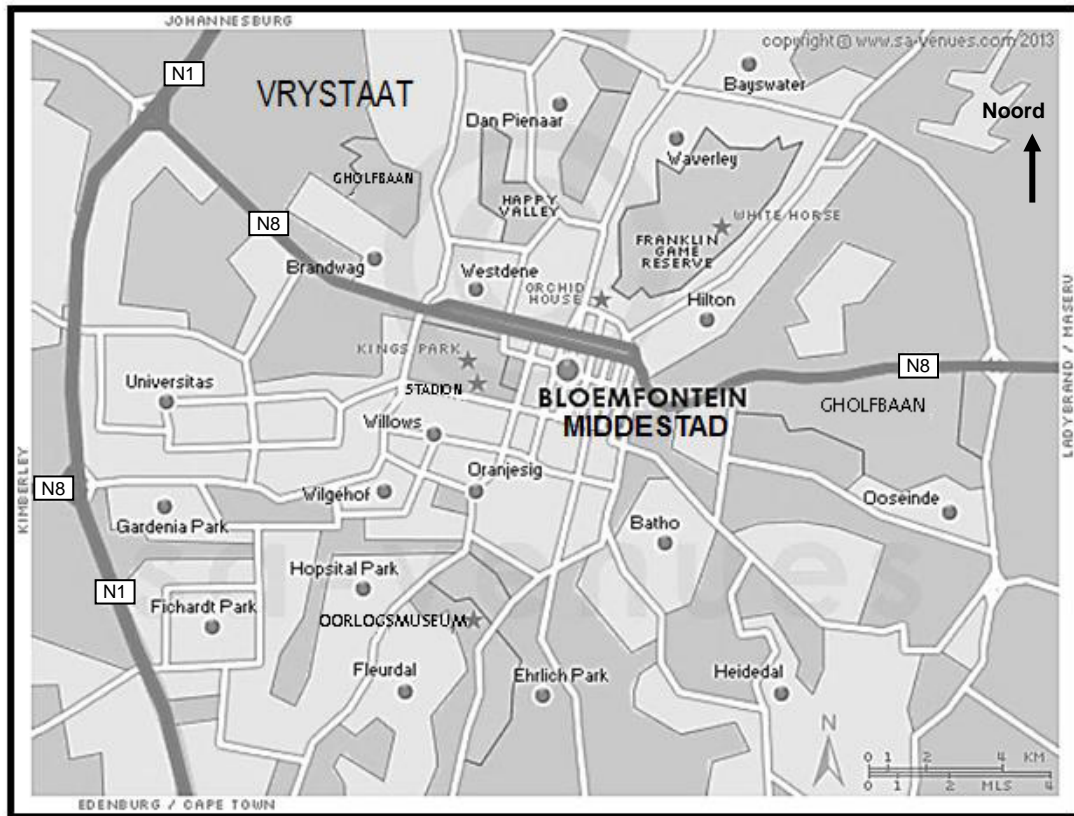
Bestudeer die kaart van Bloemfontein, Figuur 3 (bladsy 6). Lees die inligting hieronder.

FEITELÊER: BLOEMFONTEIN SE WATERKRISIS – 2015

- Vir die eerste keer in 32 jaar is daar waterbeperkings in Bloemfontein.
- 'n 20%-verhoging in die prys van water sal deel wees van die strategie om die droogte te beheer.
- 69% van Bloemfontein se water kom van die Welbedagdam, wat water aan die Bloem Water reservoir voorsien, af. Daardie dam het 26% minder water as verlede jaar.
- Mangaung (*Bloemfontein se groter metropolitaanse gebied*) gebruik 200 miljoen liter water per dag.

[Aangepas en vertaal vanuit bron: News24, 3 Julie 2015]

Figuur 3: Kaart van Bloemfontein, middestad en die omliggende voorstede (munisipaliteit van Mangaung)

[Bron: SA Venues]

- 1.5.1 Verwys na Figuur 3 hierbo. Bestudeer die middestad van Bloemfontein. Verwys na die kaart om te **bewys** dat hierdie gebied die sentrale sakegebied (SSG) is. Verwys spesifiek na die volgende:
- Straatpatrone,
  - Toeganklikheid (vervoernetwerke), en
  - Digtheid van geboue/grondgebruik.
- (6)
- 1.5.2 Verwys na Figuur 3 hierbo. **Ondersoek** die voorstede aan die suidwestelike kant van die middestad. **Gee TWEE** bewyse wat op die kaart verskyn om te staaf dat hierdie gebiede in Bloemfontein nuwer gebiede van die stad is in vergelyking met die SSG.
- (4)
- 1.5.3 (a) Die munisipaliteit van Mangaung het 'n aantal kwessies rakende dienslewering, veral met watervoorsiening. Hoe hanteer die munisipaliteit die kwessies rondom die droogte in hierdie stedelike gebied?
- (4)
- (b) Is dit jou opinie dat hierdie effektiewe maniere is om die kwessies aan te spreek? **Gee** 'n rede vir jou opinie.
- (4)
- 1.5.4 **Stel VIER** maniere (behalwe waterbeperkings) **voor** wat stadsbeplanners kan gebruik om die stedelike en omgewingsuitdagings rakende watervoorsiening en –verbruik in Suid-Afrikaanse stede te bestuur. Jy mag gebruik maak van enige gevallestudies waarmee jy bekend is.
- (8)

100 punte

AFDELING B KLIMAAT EN WEER EN GEOMORFOLOGIE**VRAAG 2 SUBTROPIESE ANTISIKLONE, TROPIESE SIKLOON
CHAPALA, MIKROKLIMAAT TERMINOLOGIE,
FLUVIALE PROSESSE EN DREINEERSTELSELS****2.1 Subtropiese antisiklone en verwante weerstoestande: Die Kaapse Suidooster**

Bestudeer Foto 1 (bladsy ii van die Kleurinsetsel). Die foto wys Tafelberg met sy "tafeldoek" (wolkbedekking), te danke aan die Kaapse Suidooster.

2.1.1 **Kies** die korrekte onderstreepte term in elk van die volgende sinne. Skryf slegs die vraagnommer (a) tot (d) en die korrekte term(e) in jou Antwoordboek neer. Byvoorbeeld: 2.1.1 (a) Kalahari Hoogdruksel.

- (a) Die Kalahari Hoogdruksel/ Suid-Atlantiese Hoogdruksel/ Suid-Indiese Hoogdruksel word gewoonlik met hierdie wind (Kaapse Suidooster) geassosieer.
  - (b) Die Kaapse Suidooster waai gereeld in die herfs/ somer/ winter.
  - (c) Die Kaapse Suidooster staan ook bekend as die bergwind/ Kaapse Dokter/ amanzi wind.
  - (d) Die weer wat met die Kaapse Suidooster geassosieer word is nat, winderig en koud/ wolkloos, warm en winderig/ wolkloos, warm en geen wind nie. (8)
- 2.1.2 **Teken** 'n geannoteerde sketskaart om die sinoptiese toestande uit te beeld wat geassosieer word met die Kaapse Suidooster, wat in die Wes-Kaap waai. (6)

2.2 Tropiese Sikloon Chapala

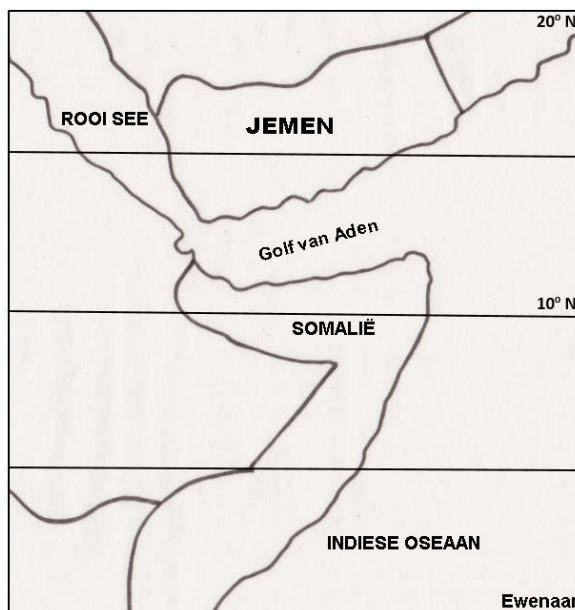
Lees die inligting in die Feitelêer hieronder. Verwys na Foto 2 en Foto 3 op bladsy iii van die Kleurinsetsel.

Feitelêer Tropiese Sikloon Chapala tref Jemen

'n Seldsame, intense sikloon het oor die Arabiese See gevorm en die land in Jemen op 3 November 2015 bereik. Dit is die eerste keer sedert rekordhouding begin het in die 1960s dat dit gebeur het. Tropiese Sikloon Chapala het winde met 'n volhoubare spoed van 175 km/h, 'n stormstuwung met 'n hoogte van meer as 7,5 m veroorsaak en het binne 48 uur dieselfde hoeveelheid reën wat gewoonlik in agt jaar val (180 mm) gestort.

Jemen se tipiese klimaat is 'n warm woestynklimaat met 'n lae jaarlikse reënval wat hierdie toestande baie buitengewoon vir hierdie gebied maak.

Liggingskaart van Jemen

[Bron: <earthobservatory.nasa.gov>]

2.2.1 **Beskryf** DRIE omgewingstoestande wat nodig is vir die vorming van tropiese siklone. (6)

2.2.2 **Verduidelik** waarom die groot hoeveelheid reën wat oor Jemen "gestort" is rampspoedige gevolge kon hê. (4)

Verwys na Foto 2 en Foto 3 op bladsy iii van die Kleurinsetsel. Hierdie is Landsatbeelde wat wys hoe Jemen voor en na die aankoms van Tropiese Sikloon Chapala daaruit gesien het.

2.2.3 (a) (i) Watter tipe rivier is die Wadi al Masilah? (2)

(ii) **Gee** TWEE eienskappe van hierdie tipe rivier. (4)

(b) **Vergelyk** die verandering in die plantegroei en vloei van water in Foto 2 met dié van Foto 3. (6)

(c) **Stel** 'n rede **voor** waarom dit wil voorkom asof die kusgebiede onderhewig was aan intense vloede (Foto 3). (4)

(d) **Staaf** die stelling dat Foto 2 en Foto 3 hoë-resolusie beelde is. (2)

2.3 Mikroklimaat terminologie

Pas die konsepte in Kolom A by die korrekte stelling in Kolom B. Skryf SLEGS die nommer en die korrekte letter neer, byvoorbeeld 2.3.1 – A.

Kolom A		Kolom B	
2.3.1	Temperatuurinversie	A	Vorm wanneer besoedelingspartikels meng met digte mis.
2.3.2	Katabaties	B	Stof en besoedelingspartikels wat die kern vorm waarom waterdruppels versamel.
2.3.3	Termiese gordel	C	'n Poel koue lug in die valleibodem.
2.3.4	Kondensasie kerne	D	Waar lugtemperatuur toeneem met 'n afname in hoogte bo seespieël.
2.3.5	Rookmis	E	'n Hellingstygwind wat gedurende die dag voorkom.
		F	'n Warm luglaag wat vasgevang is bo die koue lug in die valleivloer.
		G	Waar lugtemperatuur toeneem met die toename in hoogte bo seespieël.
		H	'n Hellingdaalwind wat gedurende die nag voorkom.

(10)

2.4 Dreineerbekkenstelsels en fluviale prosesse

Bestudeer Foto 4 en Foto 5 (bladsy iv van die Kleurinsetsel), wat die vloei van die Oranjerivier in Suid-Afrika wys.

2.4.1 Verwys na Foto 4.

- (a) **Identifiseer** die tipe riviervloei wat in hierdie foto gesien kan word. (2)
- (b) (i) **Noem** die fluviale kenmerk wat met die vloei patroon wat jy in Foto 4 in Vraag 2.4.1 (a) geïdentifiseer het, geassosieer word. (2)
- (ii) **Verduidelik** hoe hierdie fluviale kenmerk (geïdentifiseer in (b-i) hierbo) gevorm word. (4)

2.4.2 Verwys na Foto 5.

- (a) **Identifiseer** die tipe riviervloei wat in hierdie foto plaasvind. (2)
- (b) **Beskryf** die eienskappe van die stroomkanaal wat mens volgens Foto 5 kan verwag. (4)

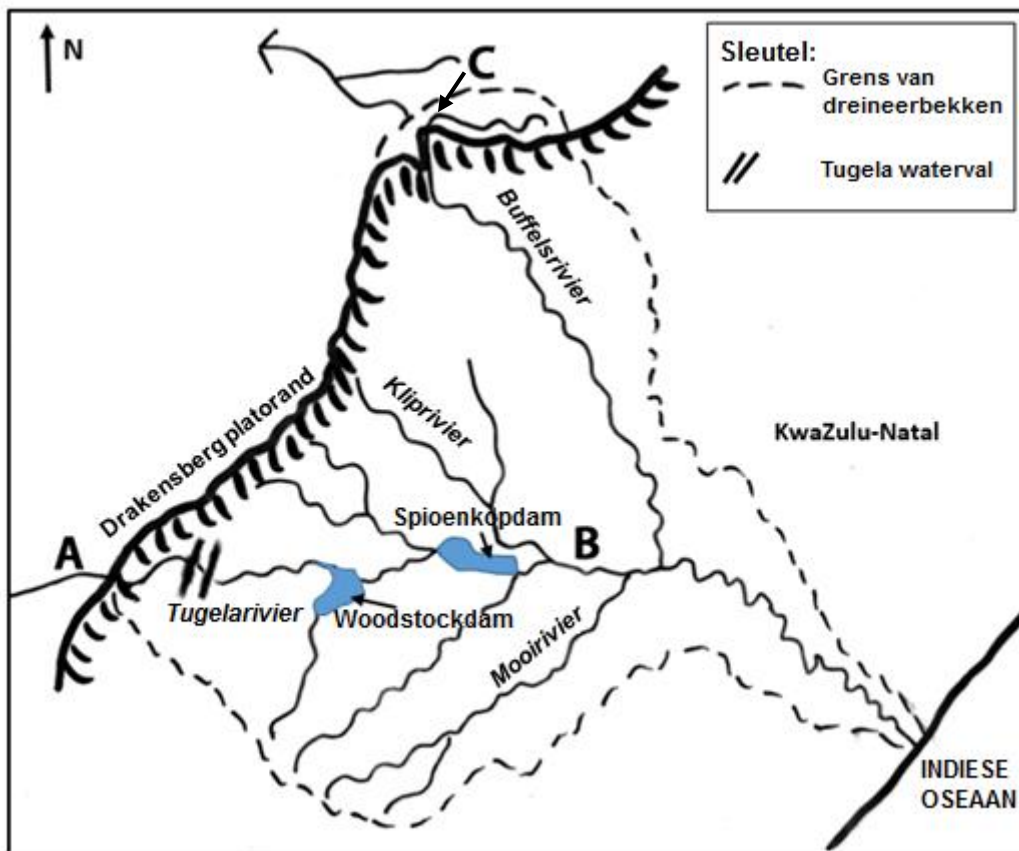
2.4.3 **Bespreek** die energie en die tipe werk wat deur die rivier verrig word soos dit gesien kan word in Foto 4 en Foto 5. **Tabuleer** jou antwoord, bv.

	Energie	Tipe werk
Foto 4: Oranjerivier		
Foto 5: Oranjerivier		

(6)

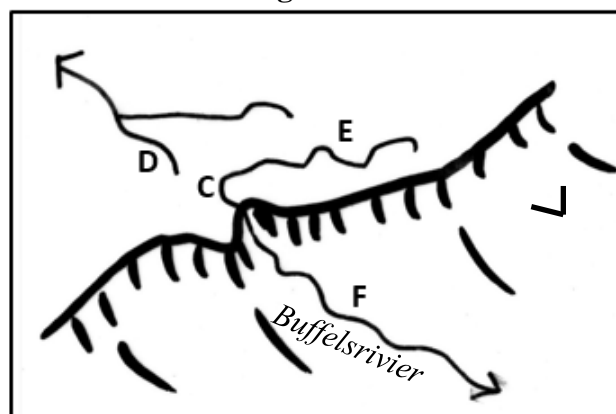
2.5 Bestudeer Figuur 4A hieronder, wat die Tugelarivierbekken in KwaZulu-Natal wys.

Figuur 4A: Tugelarivierbekken, KwaZulu-Natal

- 2.5.1 **Teken** 'n skets van die lengteprofiel van die Tugelarivier van A na B. Benoem die kenmerke wat hierdie profiel multi-konkaaf/ ongegradeerd maak. (8)
- 2.5.2 **Verklaar** die feit dat die afloop van die riviere aan die oostekant van die platorand (Drakensberg), hoog is. (6)
- 2.5.3 Op Figuur 4A is daar bewyse dat stroomroof by C plaasgevind het. Figuur 4B hieronder wys die details van die stroomroof wat by C plaasgevind het.

Figuur 4B

- (a) **Gee** TWEE omgewingsverwante toestande wat stroomroof sal bevorder. (4)
- (b) **Gee** bewyse om te staaf dat stroomroof by C plaasgevind het.
Verwys na die letters C tot F op Figuur 4B. (6)
- (c) **Verduidelik** waarom rivierverjonging ná stroomroof sal plaasvind. (4)

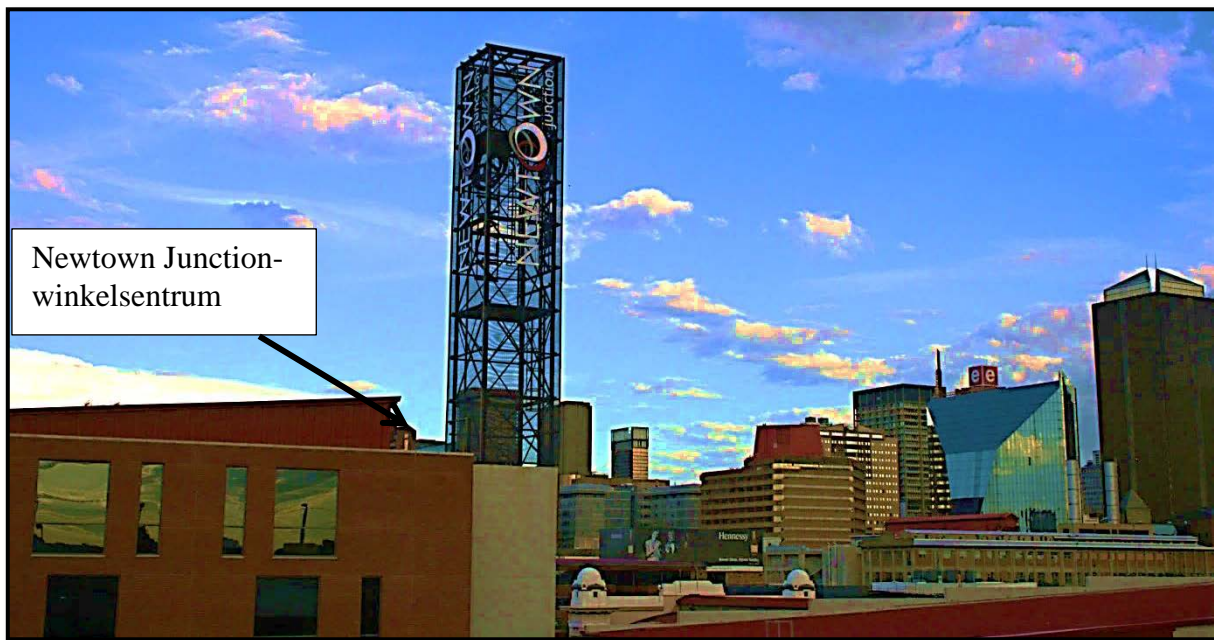
100 punte

AFDELING C LANDELIKE EN STEDELIKE NEDERSETTING EN EKONOMIESE GEOGRAFIE VAN SUID AFRIKA

VRAAG 3

3.1 Stedelike struktuur en veranderende grondgebruikspatrone

Figuur 5: Newtown Junction-winkelsentrum in die binne-stedelike gebied van Johannesburg, Gauteng

[Bron: Eksaminator se foto]

FEITELÊER: STEDELIKE HERNUWING IN DIE BINNE-STEDELIKE GEBIED VAN JOHANNESBURG **Newtown Junction open sy deure**

- As deel van die binne-stedelike gebied van Johannesburg is Newtown deur Stad Johannesburg geïdentifiseer as 'n gebied wat voorkeur sal geniet vir opgradering en ontwikkeling. Hierdie gebiede word vir die stad deur die JDA: Johannesburg Development Agency (Johannesburgse Ontwikkelingsagentskap) bestuur.
- Newtown Junction is een van die grootste **meerdoelige-gebruik** ontwikkelings in Johannesburg se sentrale sakegebied sedert die Carlton- sentrum in die 1970s.
- Die koste van die ontwikkelingsprojek het R1,3 miljard beloop.
- Die projek het ou skure – wat gebruik was vir aartappels in die oorspronklike mark van die stad – vervang met 'n hotel, kantore en ruimte vir kleinhandel. Dit bestaan uit 'n winkelsentrum van 38 000 m², kantoorruimte van 39 000 m², 'n gimnasium, 'n hotel en vier vlakke van ondergrondse parkering vir 2 400 motors.

[Aangepas en vertaal vanuit bron: The Johannesburg Development Agency]

3.1.1 **Identifiseer** die stedelike grondgebruiksone wat in Figuur 5 gesien kan word. **Gee** 'n rede vir jou antwoord.

(4)

- 3.1.2 Volgens die Feitelêer (bladsy 12) is Newtown Junction 'n meerdoelige-gebruiksone ontwikkeling. **Verduidelik** wat jy verstaan met die term meerdoelige-gebruiksone ontwikkeling en **motiveer** waarom nuwe stedelike ontwikkelings sulke projekte aanmoedig. (6)
- 3.1.3 Die koste van die ontwikkeling van Newton Junction was R1,3 miljard. **Stel** TWEE redes **voor** waarom die SSG van Johannesburg 'n goeie plek is vir investering. (4)
- 3.1.4 Alhoewel Newtown Junction positiewe investering in die gebied tot gevolg gehad het, ondersteun nie al die plaaslike besigheidsmense hierdie ontwikkeling nie. **Stel** DRIE maniere **voor** waarop hierdie winkelsentrum 'n negatiewe impak op die plaaslike ekonomie van die gebied mag hê. (6)
- 3.1.5 Skryf 'n opstel waarin jy **kommentaar lewer** op die aanhaling rakende die strategiese belangrikheid van die binne-stedelike gebied van Johannesburg hieronder.

"Dit is belangrik om te noem dat enige persoon wat bekend is met die kompleksiteit en uitdagings van stedelike hernuwing en herlewing sal toegee dat ons nie die strategiese belangrikheid van die binne-stedelike gebied van Johannesburg kan onderskat nie. Die binne-stedelike gebied is nie net die geskiedkundige, maar ook die simboliese, ekonomiese en kulturele middelpunt van Johannesburg."

[Mpho Parks Tau: vertaal]

Maak seker dat jy die volgende punte in jou opstel **bespreek**:

- Die belangrikheid van die binne-stedelike gebied van Johannesburg.
- Waarom opknapping van die binne-stedelike gebied van Johannesburg nodig is.
- Uitdagings wat met stedelike hernuwing in Suid-Afrikaanse stede geassosieer word.
- Volhoubare nedersettings – stedelike hernuwingstrategieë, bv. Newtown Junction.

Jy mag verwys na enige gevallestudies wat jy gedoen het om jou bespreking te staaf. Gebruik die rubriek om jou te help met die beplanning en struktuur van jou opstel.

Kriteria	
Skryfvaardighede Gebruik 'n kort inleiding en slot. Logiese bespreking en gebruik van onderopskrifte.	5
Inhoudskennis Korrekte gebruik van aardrykskundige terme en begrippe. Volg onderwerp en onderopskrifte.	14
Ondersteunende bewyse – ontleding en begrip Verwysing na gevallestudie-materiaal/ feitelêer/ bronmateriaal verskaf. Indien toepaslik, moet verwysing gemaak word na bekende/ plaaslike of ander voorbeelde.	5

(24)

3.2 Landelike nedersetting en mynbou

Lees die inligting hieronder en bestudeer Foto 6 op bladsy iv van die Kleurinsetsel.

FEITELÊER

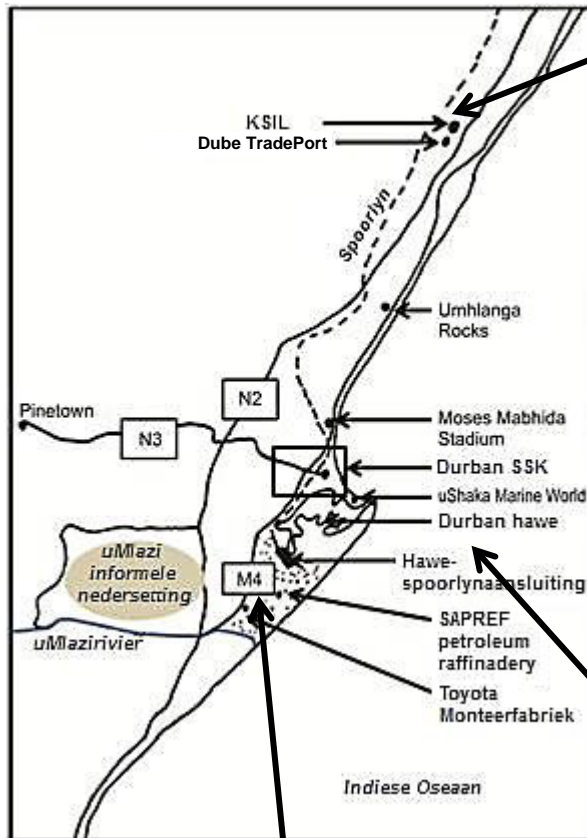
Kathu is 'n klein dorpie in Suid-Afrika en die ystererts-hoofstad van die Noord-Kaap-provinsie. Kathu is geleë tussen Upington en Vryburg en dit is omtrent twee ure se ry vanaf Kathu na elkeen van hierdie dorpe. Kimberley is 3 ure se ry vanaf Kathu. Kathu beteken "dorp onder die bome" as gevolg van die Kameeldoringwoud waarin dit geleë is. Daar bly omtrent 11 500 mense in Kathu en die oorgrote meerderheid is werksaam op die Sishenmyn. Die dorp groei steeds en lok meer mense; in Januarie 2015 het 'n nuwe privaatskool vir die eerste keer sy deure in Kathu oopgemaak. Die dorp en die meegaande nywerheidsgebied het in die vroeë 1970's begin as gevolg van die aktiwiteite wat met die ontginning van ystererts in die streek geassosieer word. Een van die vyf grootste *oopgroefmyne* in die wêreld is in Kathu. Van die wêreld se langste treine wat ystererts vervoer deur die gebied gebruik die Sishen-Saldanha spoorlyn om hulle wag in die hawe in Saldanhabaai af te laai. Kumba Ystererts is die grootste mynoperateur in Kathu.

[Aangepas en vertaal vanuit bron: <www.wikipedia.com>]

- 3.2.1 As watter tipe dorp word Kathu geklassifiseer? **Gee** EEN rede vir jou antwoord. (4)
- 3.2.2 Verwys na Foto 6 (Kleurinsetsel bladsy iv) sowel as die inligting hierbo en **beskryf** die standplaas en ligging van Kathu. Maak seker dat jy twee aparte opskrifte gebruik in jou antwoord. (4)
- 3.2.3 In watter ekonomiese sektore het die inwoners van Kathu werk gevind? **Gee** voorbeelde van die ekonomiese sektor sowel as die spesifieke tipes werksgeleenthede waarin die mense betrokke mag wees. **Tabuleer** jou antwoord. (6)
- 3.2.4 **Bespreek** die belangrikheid van die ontginning van ystererts vir die ekonomie van die Noord-Kaap en vir Suid-Afrika in die geheel gesien. (6)
- 3.2.5 Sishen is een van die wêreld se grootste oopgroefmyne soos gesien kan word in Foto 6 (Kleurinsetsel, bladsy iv).
- (a) **Verduidelik** wat 'n oopgroefmyn is. (2)
- (b) As 'n mynmaatskappy moet Kumba Ystererts verskeie gesondheids- en veiligheidsmaatreëls in plek stel om die omgewing en die mense op die Sishenmyn te beskerm. **Evalueer** hoe beide die mense van Kathu sowel as die omgewing van Kathu kwesbaar is as gevolg van die groot Sishen oopgroefmyn in die area. (8)

3.3 Strategieë vir nywerheidsontwikkeling

Figuur 6: Kaart wat belangrike nywerheidsgebiede in die Durban-Pinetown streek, KwaZulu-Natal, illustreer.

Dube TradePort (Handelshawe)

- Beslaan 'n 2 840-hektaar "**groenveld (greenfield)**" terrein 30 km noord van Durban.
- 50-jaar meester beplande wêreldklas lugvrag- en passasiershub wat uit vier besigheidszones bestaan.
- King Shaka Internasionale Lughawe [KSIL] is in die middel van die ontwikkeling.
- 'n Doelgerigte-beplande nywerheidslandgoed wat die vestiging van wêreldklas vervaardiging, pakhuis – montering en logistieke fasiliteite bevorder.
- Sal 'n groot bydrae tot werkskepping en die ontwikkeling van kritiese vaardighede lewer.
- Tussen die twee primêre seehawens – Durban en Richardsbaai – van suidelike Afrika geleë.

[Aangepas en vertaal vanuit bron:
<www.dubetradeport.co.za>]

Suid-Durbankom hub

- Die Suid-Durbankom (SDB) is 'n gebied wat omtrent 4 km wyd en 24 km lank is en wat in 'n suidwaartse rigting strek vanaf die SSG van Durban tot by Umbogintwini.
- Daar is 2 groot petrochemiese raffinaderye, 'n groot pulpfabriek, motorvoertuigvervaardigers en ten minste 5 000 besighede en 200 000 inwoners.
- Aangrensend is skakeling van hoofvervoerroetes en 'n sensitiewe kusstrook.
- Opgradering van sleutel infrastruktuur wat daarop gerig is om dienslewering te verbeter word uitgerol.
- Hierdie sluit 'n hoofverkeers-wisselaar, opgradering van elektriese substasies, opgradering van paaie en stormwaterstelsels, sowel as verbeteringe van openbare ruimtes d.m.v stedelike vergroening, in.

[Aangepas en vertaal vanuit bron:
<www.durban.gov.za>]

Durban Hawe

- SA se besigste hawe.
- Begin om teen bo sy kapasiteit te funksioneer.
- 'n Opgradering word tans beplan.
- Volhoubare ontwikkeling is 'n sleutel prioriteit.
- Daar is alreeds planne om die hawe uit te brei.
- 'n Gesamentlike hawe-/ stadsplan sluit die opgradering van die bestaande skeepsvrachouerterminaal, 'n nuwe skeepsvrachouerterminaal en 'n algemene vrachterminaal op die Punt in.
- Planne is in plek om die ingangskanaal na die hawe te verdiep en wyer te maak.

[Aangepas en vertaal vanuit bron:
<www.southafrica.net>]

- 3.3.1 **Berei** 'n gedetailleerde en insiggewende tabel **voor** waarin jy die Dube TradePort (Handelshawe) met die Durban Hawe en die Suid-Durbankom hub **vergelyk**. Gebruik jou eie kennis asook die inligting wat op die kaart (Figuur 6) en die geassosieerde Feitelêers (bladsy 15) verskyn.

Tabuleer jou vergelyking soos hieronder aangedui. Kyk sorgvuldig na die puntetoekenning vir elke afdeling soos aangedui in die tabel hieronder. EEN nasienpunt word toegeken vir EEN korrekte punt in hierdie vraag. Maak seker dat jy genoeg ruimte toelaat vir jou antwoorde wanneer jy jou tabel trek.

Punte van vergelyking	Dube TradePort (Handelshawe)	Durban hawe en die Suid-Durbankom hub
Fisiese ligging	2	2
Tipes nywerhede teenwoordig	2	4
Infrastruktuur	4	4
Vragverbrekingpunte	2	2
Ekonomiese voordele van die nywerheidsgebied	2	2

(26)

100 punte

Totaal: 300 punte